

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра економіки торгівлі

На правах рукопису

БЕЗДУХІЙ МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ

**НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля
Освітньо-професійна програма «Підприємництво, торгівля та організація
бізнесу»

Робота на здобуття освітнього рівня «Магістр»

Науковий керівник:
ДАНИШОК ТЕТЯНА ІЛІЙІВНА,
кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____
засідання кафедри економіки і торгівлі
від _____ 2025 р.
підписав кафедру _____
проф. Павлова О.М.

ЛУШЬК – 2025

АНОТАЦІЯ

Бездукхий М.А. «Напрями підвищення рівня ефективності виробничих процесів в діяльності підприємства». Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2025.

Розглянуто теоретико-методичні основи ефективності виробничої діяльності підприємства. Визначено методи оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства. Оцінено ринок переробки промисловості України, проаналізовано виробничу діяльність підприємства та здійснено оцінку її ефективності. Розроблено перспективні напрямки розвитку ефективності виробничої діяльності. Запропоновано впровадження інновацій з метою підвищення ефективності виробничої діяльності.

Ключові слова: виробнича діяльність підприємства, ефективність виробничої діяльності, підвищення ефективності виробничої діяльності.

SUMMARY

Bezdukhiy M.A. «Ways to improve the efficiency of production processes in the activities of an enterprise». Lesya Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2025 p.

Theoretical and methodological fundamentals of efficiency of production activity of the enterprise are considered. Methods for assessing the efficiency of production activities of the enterprise are determined. The market of processing

Industry of Ukraine is estimated, the production activity of the enterprise is analyzed and its efficiency is estimated. Perspective directions of development of efficiency of production activity are developed. The introduction of innovations in order to increase the efficiency of production activities is proposed.

Key words: production activity of the enterprise, efficiency of production activity, increase of efficiency of production activity.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
1.1. Сутність, значення та принципи організації виробничих процесів.....	9
1.2. Показники та методи оцінювання ефективності виробничих процесів.....	14
1.3. Нормативно-правова база.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
2.1. Аналіз переробної промисловості Львівського господарства України.....	24
2.2. Діагностика середовища функціонування підприємства....	31
2.3. Оцінка виробничої діяльності та аналіз ефективності виробничої діяльності.....	32
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ	
3.1. Перспективи розвитку ефективності виробничої діяльності підприємства.....	44
3.2. Впровадження інновацій з метою підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.....	47
3.3. Оцінка ефективності провадження інновацій у виробничу діяльність підприємства.....	52
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах господарювання ефективність виробничої діяльності підприємства визначає зміст стратегії та тактики його розвитку, здатність конкурувати з іншими учасниками ринку, забезпечувати споживачів якісною продукцією, а також постійно вдосконалювати та розвивати виробничий потенціал підприємства.

Виробництво – це центральна ланка діяльності підприємства, у якому створюється готова продукція, яка володіє властивостями, здатна її забезпечувати попит споживачів. Загалом виробництво можна охарактеризувати як систему, де здійснюється цілеспрямований процес перетворення сировини, матеріалів, праці, капіталу, технологій у готовий продукт.

В ринковій економіці виживають і успішно функціонують лише ті підприємства, які співставляють свої доходи з витратами і величиною вкладеного капіталу, які виробляють конкурентоздатну продукцію і не виробляють більше, ніж мають можливість продати.

Для успішного функціонування кожен господарський суб'єкт повинен прагнути до підвищення ефективності своєї діяльності шляхом раціонального використання ресурсного потенціалу, збільшення прибутковості виробництва, покращення якості продукції, що реалізується.

Метою написання даної роботи є визначення поняття «ефективність виробничої діяльності», дослідження теоретичних та методичних підходів до визначення ефективності виробничої діяльності, пошук факторів, які на неї впливають та шляхів підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.

Основними завданнями для досягнення цієї мети є:

З'ясувати сутність і основні напрями ефективності виробничої діяльності підприємства як економічної категорії.

– Проаналізувати методологію оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства.

– Охарактеризувати агропромисловий комплекс України.

– Проаналізувати основні техніко-економічні показники діяльності підприємства.

– Провести аналіз виробничої діяльності підприємства та оцінити ефективність виробничої діяльності підприємства.

– Виявити перспективи підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.

– Охарактеризувати інноваційний проект, покликаний підвищити ефективність виробничої діяльності підприємства.

– Оцінити ефективність запропонованого інноваційного проекту.

Об'єктом дослідження є виробнича діяльність підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних проблем, пов'язаних з ефективністю виробничої діяльності підприємства.

Інформаційною складовою кваліфікаційної роботи є підручники, статті в журналах, фінансова звітність підприємства та електронні ресурси.

Методи дослідження кваліфікаційної роботи становлять методи порівняння, методи експертних оцінок, методи економічного та статистичного аналізу для оцінки інвестиційних стратегій на підприємстві.

Наукова новизна полягає у розробці інноваційного проекту з виробництва біопалива, що допоможе підприємству підвищити ефективність виробничої діяльності, досягнути визнання, як на вітчизняному, так і на закордонному ринках, підвищити конкурентоздатність підприємства, збільшити рентабельність виробничої діяльності.

Практичне значення дослідження отриманих результатів дослідження полягає у розробці шляхів підвищення ефективності виробничої

діяльності підприємства. Підприємству запропоновано найбільш результативне застосування інновацій з метою підвищення ефективності виробничої діяльності, зокрема впровадження товарних інновацій, зокрема виробництва біопалива.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення магистерської роботи було оприлюднено в Економічному часописі ВНУ імені Лесі Українки. Данилюк Т.І., Бездухий М.А. Роль сучасних технологій та мотиваційних систем у підвищенні ефективності виробничої діяльності підприємства. *Економічний часопис ВНУ імені Лесі Українки*. 2025. № 4.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Сутність, значення та принципи організації виробничих процесів

В теорії ефективності розрізняють два показники: ефект і ефективність. Під ефектом розуміють результат виробництва, наслідок якихось причин або дій. Ефект може вимірюватися в матеріальному, грошовому виразі. Економічний ефект – це результат яких-небудь дій, виражений в грошовій формі. Результат і ефект є спорідненими поняттями [21, с. 57].

Проте слід розрізняти ці терміни. З одного боку, ефект – це певна форма результату. Під економічним результатом розуміється загальний результат, зокрема обсяг продукції, що випускається в натуральному і грошовому виразі, а під економічним ефектом – чистий результат (прибуток). Взаємозв'язок між цими поняттями може бути виражений залежністю, при якій економічний ефект дорівнює різниці між економічним результатом і економічними витратами, що були причиною здійснені [21, с. 86].

Більшість керівників оцінку ефективності часто пов'язують з кількісним характеристикою кінцевих результатів виробництва. У результаті, така оцінка на практиці набуває однобічного характеру і втрачає свою прикладну та теоретичну значимість [21, с. 28].

Категорія ефективності є багатогранною та ємкою. Багатогранність поняття ефективності дає можливість економістам по-різному визначати його сутність. Термін «ефективність» (від лат. *efficientia*) трактується як результативність певного процесу дії.

Більшість економістів поняття ефективності виробництва пов'язують із ростом валового виробництва продукції. Разом із тим зустрічаються й інші

практикування цієї категорії. Найбільш поширене визначення економічної ефективності виробництва як співвідношення продукції і витрат. В економічній літературі ефективність часто отождожують з рентабельністю, рентабельністю витрат або нормою прибутку [1, с. 43].

Сутність ефективності виробництва іноді трактується не просто як співвідношення ефекту (результату) і ресурсів – традиційним з відображення ефективності виробництва як досягнення максимально корисного кінцевого результату при мінімізації витрат (ресурсів).

Так, Мокровець Н. Під ефективністю розуміє зростання виробництва матеріальних благ необхідної якості при зменшенні затрат живої і урешевленої праці в розрахунку на одиницю продукції інакше кажучи, підвищення продуктивності суспільної праці [17, с. 16].

Проте, Довгань Л. Є. вказує на не корисність такого визначення ефективності, оскільки досягти максимуму ефекту за мінімуму витрат через ціло закону спадної доходності практично неможливо, адже економічні ресурси завжди обмежені [7, с. 55].

У зарубіжній літературі, зокрема американській, вчені економісти Дергачова В. В., Кузнецова К. О. виокремлювали також поняття економічної ефективності у виробництві [6, с. 12]. Категорія ефективності у виробництві, на їхню думку, передбачає уникнення втрат з погляду підприємця і трактується як «ситуація, у якій при наявному рівні знань і даної кількості продуктивних ресурсів неможливо виробити більшу кількість одного товару, не жервуючи при цьому можливістю виробити деяку кількість іншого товару»

Таким чином, у зарубіжній літературі пропонується ефективність виробництва продукції розраховувати системою показників часткових і узагальнюючих. Часткові показники засновані на аналізі звітів про доходи і балансового звіту підприємства. При розрахунку узагальнюючих показників як результат виступає випуск продукції, орієнтованої на споживача.

Ефективність виробництва – узагальнене і повне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів праці та робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу.

Важливим фактором при визначенні суті ефективності виробничої діяльності підприємства є її класифікація за окремими ознаками, кожна з яких має певне практичне значення. Види ефективності виробництва розрізняються переважно на підставі одержаних ефектів від господарської діяльності підприємства (рис. 1.1).

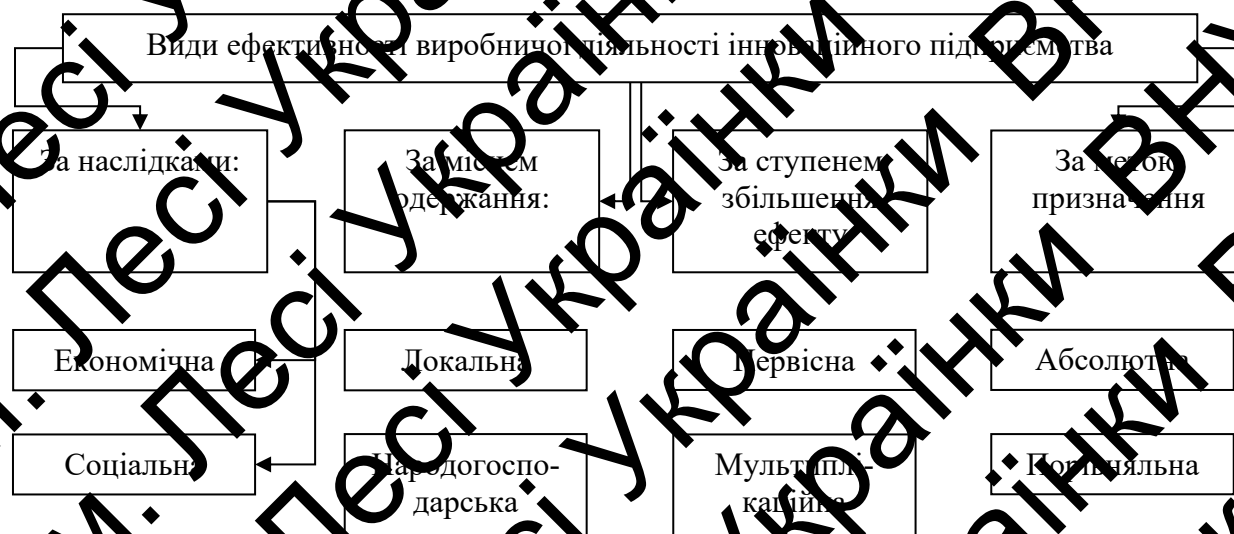

Рис. 1.1. Види ефективності виробничої діяльності

Примітка: побудовано на основі [21 с. 54]

Відповідні види ефективності виробництва високремлюються переважно за рівноманітністю одержуваних результатів господарської діяльності підприємства. Перш за все результат виробництва буває економічним або соціальним.

Економічний ефект відображає різні вартісні показники, що характеризують проміжні і кінцеві результати виробництва на підприємстві. До таких показників належать обсяг товарної, чистої або реалізованої продукції, величина одержаного прибутку, економія тих чи інших видів виробничих ресурсів або загальна економія від зниження собівартості продукції тощо [17 с. 9].

Соціальний ефект зводиться до скорочення тривалості робочого тижня, збільшення кількості нових робочих місць і рівня зайнятості людей, поліпшення умов праці та побуту, стану навколишнього середовища, загальної безпеки життя тощо.

Залежно від об'єкту, стосовно якого визначають результативність його функціонування, розрізняють локальний і народногосподарський ефекти.

Локальний ефект означає конкретний результат виробничо-господарської чи іншої діяльності даного підприємства, внаслідок якої воно має певний дохід.

Якщо ж виробництво продукції на даному підприємстві потребує додаткових витрат ресурсів, але її споживання на іншому підприємстві пов'язано з меншими експлуатаційними витратами або іншими позитивними наслідками діяльності, то йдеться про визначення народногосподарського ефекту, тобто суцільного ефекту у сферах виробництва і споживання відповідних виробів.

У процесі створення будь-яких матеріальних цінностей з'являються супроводжувальні можливості з певним ефектом. Такі можливості проявляються у вигляді різних проміжних і побічних результатів, використання виробничих і побутових відходів тощо.

Отже, ефективність виробничої діяльності – економічна категорія, яка відображає суть процесу відтворення і ступінь досягнення основних цілей, які визначаються системою економічних законів відповідно до суспільної відтворення. Вона характеризує відносини виробництва, розподілу і обміну матеріальних благ і послуг при найменших сукупних затратах живої і тречовленої праці на одиницю кінцевого корисного результату.

1.2. Показники та методи оцінювання ефективності виробничих процесів

Система показників ефективності виробничої діяльності підприємства повинна дати всебічну оцінку використання всіх ресурсів підприємства і містити всі загальноекономічні показники. Дуже важливо, щоб розрахунки ефективності виробництва проходилися безупинно: на стадії проекту плану, затвердження плану, по мірі його виконання.

Система показників ефективності виробничої діяльності, що її побудовано на підставі зазначених принципів, має включати кілька груп (табл.1[1]).

Таблиця 1.

Показники ефективності виробничої діяльності підприємства

Узагальнюючі показники	Показники ефективності використання:		
	Праці (персоналу)	Необоротних активів	Оборотних активів
1. Темпи зростання випуску продукції.	1. Темпи зростання продуктивності праці	Загальна фондовіддача	1. Швидкість обертання оборотних активів.
2. Витрати на 1 грн товарної продукції.	2. Частка приросту продукції за рахунок зростання продуктивності праці.	2. Фондовіддача активної частини основних виробничих засобів.	2. Середньорічний залишок оборотних активів.
3. Виробництва чистої продукції на 1 грн. витрат.	3. Коефіцієнт використання фонду робочого часу.	3. Рентабельність основних виробничих засобів.	3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів.
4. Загальна рентабельність виробництва	4. Трудомісткість одиної продукції.	4. Фондомісткість одиної продукції.	4. Коефіцієнт завантаження оборотних активів.
5. Частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва	5. Виробіток.	5. Середньорічна вартість необоротних активів.	5. Обсяг вивільнених оборотних активів

Примітка: побудовано на основі [17, с. 9]

Оцінка даних показників повинна відбуватися у динаміці, тобто є необхідним порівнювати отримані результати з результатами попередніх

років, або ж з запланованими. Розглянемо кожну з наведених показників детальніше.

Показник темпів зростання виробництва чистої (товарної) продукції використовується з метою аналізу динаміки виробництва. Валова продукція - це вартість усієї виробленої продукції і виконаних робіт, включаючи незавершене виробництво. Виражається звичайно у порівнянних цінах. Товарна продукція - відрізняється від валової тим, що в неї не включають залишки незавершеного виробництва і внутрішньогосподарський оборот. Виражається вона в оптових цінах, які діють у певному році. За своїм складом на багатьох підприємствах валова продукція збігається з товарною, якщо немає внутрішньогосподарського обороту і незавершеного виробництва.

Темпи зростання обсягу чистої (товарної) продукції розраховуються за формулою:

$$T_{чп} = Q_{чп} / Q_{пл} \cdot 100, \quad (4.1)$$

де $Q_{чп}$ – обсяг чистої продукції в і-м періоді, грн.;

$Q_{пл}$ – обсяг чистої продукції в базовому (плановому) періоді, грн.

Показник витрат на 1 грн. товарної продукції – важливий загальноючий показник собівартості продукції, який вигідний тим, що, по-перше, є універсальним, по-друге, вочисло показує прямий зв'язок між собівартістю і прибутком. Обчислюється він відношенням загальної суми витрат на виробництво і реалізацію продукції до вартості товарної продукції діючих цінах:

$$V_{1грн.тп} = Q_{вв} / B\text{-сть тп}, \quad (1.2)$$

де $Q_{вв}$ – сума понесених витрат на виробництво і реалізацію продукції;

$B\text{-сть тп}$ – вартість товарної продукції в діючих цінах.

У показнику витрат на 1 грн. товарної продукції концентруються всі поточні витрати виробництва, викликані виробленням і реалізацією всієї товарної продукції. Різниця між даним показником і витратами затраченими на виготовлення показує величину прибутку, отриману з кожної гривні товарної продукції. Рівень цих витрат відображає рівень організації виробництва.

Зворотним до показника витрат на 1 грн. товарної продукції є показник виробництва чистої продукції на 1 грн. витрат:

$$\text{Чиста В-сть тт./ГВВ.} \quad (1.3)$$

Загальна рентабельність виробництва – один з найважливіших якісних показників економічної ефективності виробництва. У ньому узагальнюється діяльність підприємства, що виражається в співвідношенні використовуваних ресурсів виробництва (засобів виробництва) і отриманого ефекту. У цьому сенсі рентабельність представляє модифікацію коефіцієнта економічної ефективності [17, с. 10].

До найважливіших узагальнюючих показників ефективності виробничої діяльності підприємства також відноситься частка приросту обсягу продукції, що виробляється, за рахунок інтенсивних чинників. Це зумовлюється тим, що в сучасних умовах господарювання економічно і соціально вигідним є не екстенсивний (шляхом збільшення обсягу ресурсів, що застосовуються), а інтенсивний (за рахунок кращого використання наявних ресурсів) розвиток підприємства. Частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва підприємства можна визначити за формулою:

$$\Delta Q_{\text{ВПН}} = 100 * (1 - \Delta P / \Delta Q_{\text{ВП}}), \quad (1.4)$$

де ΔP – приріст ресурсів, що використовується, за певний період, %;

ΔQ_v – приріст обсягу виробництва продукції за певний період, %.

Важливе значення для ефективності виробничої діяльності підприємства має система показників ефективності використання трудових ресурсів цього персоналу підприємства. Це можна пояснити тим, що основним чинником зростання ефективності виробництва є працівники. Підвищення продуктивності праці працівників, їх ділові якості визначають ефективність виробництва в цілому.

Від ефективності використання трудових ресурсів у процесі виробництва залежать показники обсягів виробництва продукції, її собівартість, якість тощо.

Продуктивність праці є основним показником ефективності виробництва. Основною метою підвищення продуктивності праці є пошук резервів, використання яких дозволило б організації вийти на більш низький рівень витрат на персонал, чим досягнути конкурентів і забезпечити тим самим можливість виживання в умовах ринку.

Темп зростання продуктивності праці на планований рік визначається відношенням реального рівня продуктивності праці до планового або очікуваного, у відсотках:

$$T_{\text{пп}} = \text{ППр.} / \text{ППпл.} * 100\% \quad (1.3)$$

де ППпл. – запланований рівень продуктивності праці;

ППр. – реальний рівень продуктивності праці.

Важливим напрямком аналізу з'ясування частки приросту обсягу продукції за результати зміни продуктивності праці:

$$\Delta Q_{\text{пп}} = (Q - \Delta C / \Delta Q_{\text{пл}}) * 100, \quad (1.4)$$

де $\Delta Ч$ – приріст зміни чисельності працюючих, %;

ΔQ – відповідно приріст зміни обсягу продукції, %.

Коефіцієнт використання робочого часу визначається як відношення фактичної загальної кількості корисного фонду робочого часу працівників до нормативного (планового) корисного фонду робочого часу:

$$\text{Коеф.врч} = \text{ФРЧфакт.} / \text{ФРЧпл.}, \quad (1.7)$$

де ФРЧфакт. – фактична кількість корисного фонду робочого часу;

ФРЧпл. – нормативний обсяг корисного фонду робочого часу.

Трудомісткість – це показник, який характеризує затрати часу на одиницю продукції, розраховується за формулою:

$$\text{Тр.} = T / Q_{\text{вп}}, \quad (1.8)$$

де T – затрати робочого часу;

$Q_{\text{вп}}$ – обсяг виробленої продукції.

Оберненим до даного показника є виробіток. Виробіток – це кількість виробленої продукції за одиницю часу або кількість продукції, яка припадає на одного середньооблікового працівника чи робітника за рік, квартал, місяць. Він вимірюється відношенням кількості виробленої продукції до величини робочого часу, витраченого на його виробництво.

Необоротні активи представляють матеріальні активи, що зберігаються з метою використання в процесі виробництва, поступово передаючи свою вартість виготовленій продукції.

Рівень використання необоротних активів займає провідне місце в системі показників ефективності виробництва підприємства.

Продуктивність діючих основних засобів залежить від їх технічного рівня,

оптимальних строків експлуатації, рівня його завантаження, належної організації ремонтно-технічного обслуговування тощо [17, с. 10].

Фондовіддача – економічна категорія, яка характеризує виробничі відносини з економічної ефективності використання необоротних активів. Кількісне вираження фондовіддачі є відношенням обсягу валової продукції або іншої результативної величини до середньорічної вартості основних виробничих засобів. Загальна фондовіддача розраховується за формулою:

$$\Phi_{\text{в.}} = Q_{\text{вп.}} / \text{ОВЗ}_{\text{ср.}} \quad (1.9)$$

де $Q_{\text{вп.}}$ – обсяг виробництва за рік у вартісному вираженні;

$\text{ОВЗ}_{\text{ср.}}$ – середньорічна вартість основних виробничих засобів.

В свою чергу середньорічна вартість основних виробничих засобів розраховується за формулою:

$$\text{ОВЗ}_{\text{ср.}} = \text{ОВЗ}_{\text{поч.}} + \text{ОВЗ}_{\text{вв.}} * (T_{\text{вв.}} / 12) - \text{ОВЗ}_{\text{вив.}} * (T_{\text{вив.}} / 12), \quad (1.10)$$

де $\text{ОВЗ}_{\text{поч.}}$ – вартість основних засобів на початок року, грн;

$\text{ОВЗ}_{\text{вв.}}$ – вартість введених протягом року основних засобів, грн;

$T_{\text{вв.}}$ – кількість місяців до кінця року, протягом яких функціонували введені основні засоби;

$\text{ОВЗ}_{\text{вив.}}$ – вартість виведених з експлуатації основних засобів протягом року, грн;

$T_{\text{вив.}}$ – кількість місяців до кінця року з моменту виведення з експлуатації основних засобів.

Фондовіддача активної частини основних засобів характеризується відношенням вартості збільшеної продукції до середньорічної вартості

активної частини основних засобів. До активної частини основних засобів відносяться ті, які беруть безпосередню участь у виробничому процесі.

Під рентабельністю основних засобів розуміють показник ефективності використання основних виробничих засобів підприємства, який розраховується як відношення прибутку від основної виробничої та невиробничої діяльності підприємства до середньорічної вартості основних виробничих засобів, тобто за формулою:

$$P_{\text{оз}} = \Pi / \text{ОВЗ}_{\text{ср}} \cdot 100, \quad (1.11)$$

де Π – прибуток від основної виробничої та невиробничої діяльності підприємства.

Показник фондомісткості є оберненим до показника фондовіддачі. Характеризує потребу в основних виробничих засобах для виробництва одиниці продукції. Визначається формулою:

$$\Phi_{\text{м}} = \text{ОВЗ} / \text{ОВЗ}_{\text{ср}} \quad (1.12)$$

Матеріальні ресурси є основою формування собівартості продукції яка виготовляється. Матеріали, паливо та енергія у ході свого використання підвищують ефективність виробничої діяльності підприємства, за умови ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції та послуг.

Загальноючим вартісним показником ефективності використання матеріальних ресурсів є матеріаломісткість, яка визначається як співвідношення суми матеріальних витрат до вартості виготовленої продукції і показує скільки матеріальних витрат припадає на кожен гривню виготовленої продукції.

Для забезпечення ефективності виробничої діяльності необхідно максимально скоротити тривалість обороту оборотних активів, через те, що від тривалості обороту залежить величина необхідних підприємству активів для здійснення процесу виробництва та реалізації продукції [50, с. 469].

Ефективність використання оборотних активів не можна виміряти за допомогою одного показника. Для цього необхідна система показників, найважливішим з яких є швидкість обертання. Цей показник обчислюється у днях і характеризується періодом, за який оборотні активи підприємства здійснюють один оборот:

$$O = (Z_{\text{ал.о.сер.р.}} * D) / Q_{\text{рп}}, \quad (1.13)$$

де $Z_{\text{ал.о.сер.р.}}$ – середньорічний залишок оборотних активів;
 D – тривалість періоду, за який обчислюється обертання, дні;
 $Q_{\text{рп}}$ – обсяг реалізованої продукції, грн.

Цей показник вочас відображає обсяг реалізації створених товарів і надання послуг за даний період і ефективність використання матеріальних засобів і коштів.

Обертання оборотних активів обчислюється за планом і фактично. Порівнюючи фактичний час обертання з плановим, визначають прискорення або сповільнення обертання як щодо всіх нагромаджених оборотних активів, так і до окремих їх статей.

Середньорічний залишок оборотних активів визначається з допомогою такої формули:

$$Z_{\text{ал.о.сер.р.}} = (Z_1 + Z_2 + \dots + Z_{12}) / 12, \quad (1.14)$$

де $Z_1, Z_2 \dots Z_{12}$ – середньомісячні залишки оборотних активів, грн.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів показує скільки оборотів можуть зробити оборотні активи за певний період часу:

$$K_{об} = \text{РП} / \text{Зал.обсер.}, \quad (1.15)$$

де РП – обсяг реалізованої продукції, грн.

Коефіцієнт завантаження оборотних активів за оборотом до коефіцієнта оборотності показником і визначається за формулою:

$$K_{зав.} = \text{Зал.обсер.} / \text{РП}. \quad (1.16)$$

Він характеризує участь оборотних активів у кожній гривні реалізованої продукції. Що менше оборотних активів припадає на 1 грн обороту, тим краще вони використовуються.

В результаті прискорення оборотності оборотних активів підприємства відбувається:

1) Збільшення обсягу виробленої продукції на кожну грошову одиницю поточних витрат підприємства.

2) Вивільнення частини активів з обороту і та отворення за їх рахунок додаткових резервів для розширення виробництва.

Обсяг вивільнених за рахунок скорочення обороту оборотних активів можна визначити наступним чином:

$$\Delta Z_{об} = (Q_{РПз} / 360) * (T_6 - T_3), \quad (1.17)$$

де РПз – обсяг реалізованої продукції в звітному році, грн.

T_6 , T_3 – середня тривалість одного обороту оборотних активів у базовому та звітному роках, дні.

Помітним визначенні ефективності виробничої діяльності підприємства важливе значення також має аналіз структури експорту та імпорту як для даного підприємства так і для національного господарства країни в цілому.

1.3. Нормативно-правова база підвищення ефективності виробництва. Виробнича діяльність є основою створення будь-якого підприємства, адже саме за рахунок реалізації виробленої продукції формуються результати діяльності, тобто підприємство отримує прибуток. Тому ефективність виробничої діяльності є одним з найважливіших показників роботи підприємства. Про це підприємство створюється та розвивається в правовому полі держави на території якої вони знаходиться. Виробництво підприємства повинно відповідати вимогам чинної законодавчої та нормативної бази.

При створенні підприємства, здійсненні процесу виробництва, реалізації продукції, закупівлі необхідних ресурсів, ліквідації та реорганізації підприємства суб'єкти господарювання керуються Господарським кодексом України. Кодекс визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва. Крім соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

Важливим також є достовірність бухгалтерського обліку, який ведеться на підприємстві. Ведення бухгалтерського обліку регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Даний закон визначає правові принципи регулювання організації, ведення бухгалтерського обліку складання фінансової звітності та поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм і форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерських облік і подавати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства.

Ефективність виробництва також залежить від дотримання підприємством Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Зокрема таких як НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 9 «Засоби», П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати».

Наявна нормативно-правова база потребує оновлення та вдосконалення, адже вона не відповідає нормам міжнародного законодавства. Підприємства, які займаються експортом зобов'язані самостійно узгоджувати норми національного законодавства з нормами міжнародного, що потребує значних затрат часу та ресурсів, а отже, перешкоджає виходу національних виробників на міжнародний ринок.

2.1. Аналіз переробної промисловості сільського господарства України

Україна обігрунтовано вважається аграрною державою, оскільки родючість українських земель, значна сільськогосподарська складова вітчизняного експорту, кількість громадян, задіяних у сфері агропромислового комплексу, що свідчать про пріоритетність сільського господарства у нашій державі. Забезпеченість одним з ключових кінцевих результатів діяльності агропромислового комплексу – продуктами харчування є важливою складовою національної безпеки України.

Переробна промисловість сільського господарства – це сукупність галузей народного господарства, пов'язаних з виробництвом, переробкою та реалізацією сільськогосподарської продукції, які спрямовані на забезпечення населення продуктами харчування.

Переробна промисловість сільського господарства як об'єкт адміністративно-правового регулювання характеризується тим, що державою втілюються в життя такі заходи:

- 1) Надання агропромисловим товаровиробникам права вільного вибору форм власності і напрямів трудової та господарської діяльності, повної власності на результати своєї праці;
- 2) Регулювання відносин агропромислових товаровиробників і держави за допомогою системи бюджетного фінансування, кредитування, оподаткування, страхування, застосування широкого комплексу пільг;
- 3) Прямий державний протекціонізм у здійсненні зовнішньоекономічних операцій з вітчизняною сільськогосподарською продукцією;

4) Застосування товарних інтервенцій і тимчасового адміністративного регулювання цін.

Структуру агропромислового комплексу України можна представити з допомогою рис. 2.1.

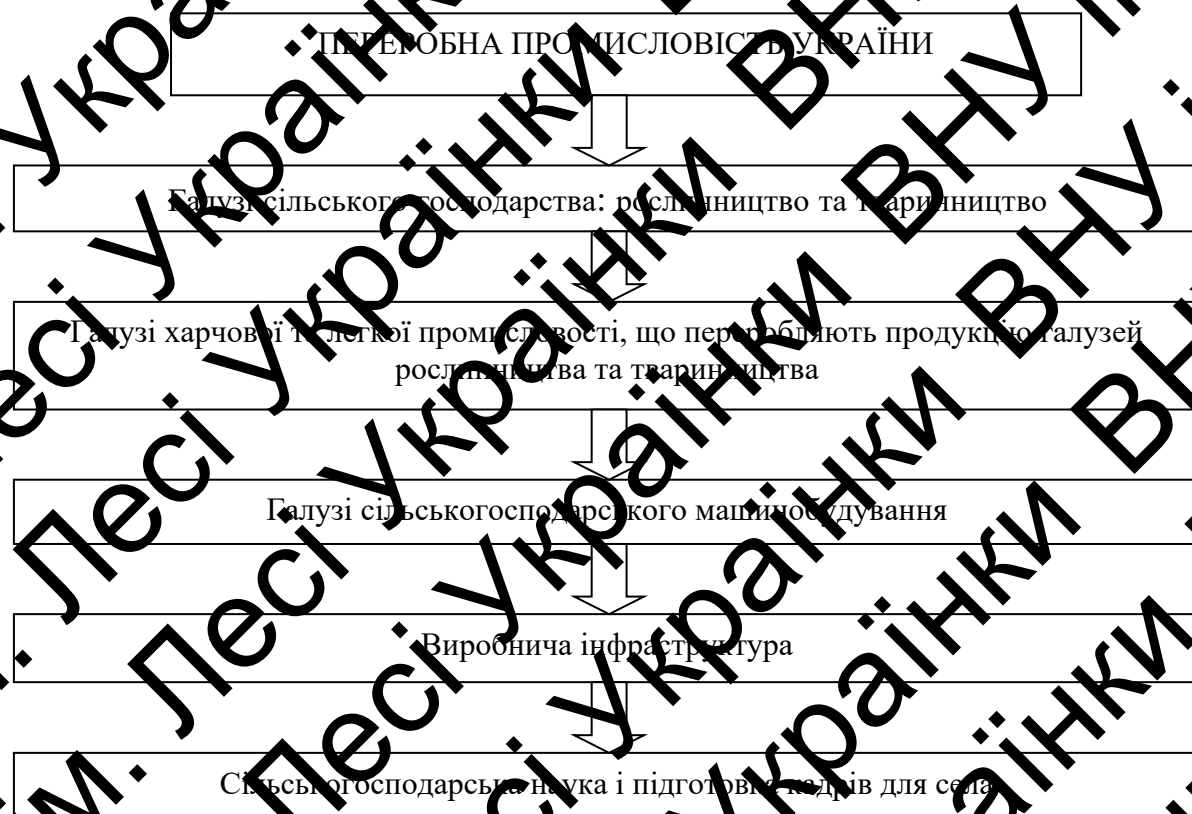

Рис. 2.1. Структура переробної промисловості сільського господарства України

Примітка: побудована на основі [17, с. 10]

Сільське господарство поширене на всій території України, його розповсюдження визначає високий рівень господарського освоєння земель України. Сільськогосподарські угіддя займають 42 млн гектарів, або 40% загального фонду крини. 78,9% сільськогосподарських угідь – сільські землі (рілля) і багаторічні насадження, 13,0% – пасовища, 8,4% – сіножаті. Найвища частка орних земель – у степових районах (70-80%) і підстеповій зоні. Пасовища зосереджені, в основному, в Карпатах, на Поліссі та в південно-східних степових областях, сіножаті – в долинах річок лісової і підлісової зон. Станом

на 2024 р. українські сільгоспвиробники постачають свою продукцію в 190 країн світу.

Зараз помітно знижується родючість ґрунтів, площі, які випадають із сільськогосподарського обігу, не набувають іншого статусу, наприклад, природоохоронних земель. За останні роки площі під сільськогосподарськими культурами внаслідок економічної кризи подекуди знизились майже вдвічі.

У галузевій структурі сільського господарства розвиваються рослинництво і тваринництво. Співвідношення обсягів їх продукції депо змінюється, і в останні роки домінує рослинництво, на його частку припадає приблизно 52-53% усієї сільськогосподарської продукції.

У 2024 р. загальний обсяг виробництва валової продукції сільського господарства склав 252,9 млрд. грн., у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 39,2 млрд. грн., господарствах населення – 113,7 млрд. грн.

Переміщення обсягів виробництва відзначалося у 15 регіонах країни: від 1,6 % у Закарпатській області до 16,0 % у Хмельницькій. Найсуттєвіший внесок у загальний обсяг валової продукції зробили господарства Вінницької (7,9 %), Київської (6,3 %), Полтавської (6,1 %), Харківської (6,0 %), Черкаської (5,8 %), Дніпропетровської (4,6 %) та Хмельницької (4,6 %) областей.

У галузевій структурі валової продукції сільського господарства провідне місце традиційно належить продукції рослинництва. Загалом у 2024 р. вироблено рослинницької продукції на 177,4 млрд. грн. Порівняно з 2023 р. відбулося збільшення на 3,1% обсягів виробництва [34].

У галузі тваринництва обсяг виробництва за 2024 р. становив 75,5 млрд. грн., що на 2,0 % більше порівняно з 2023 р. Зростання відбулося за рахунок приросту виробництва на 4,6 % в аграрних підприємствах, частка яких у загальному обсязі тваринницької продукції склала 44,9 %.

Розглянемо структуру валової сільськогосподарської продукції з допомогою рис. 2.2.

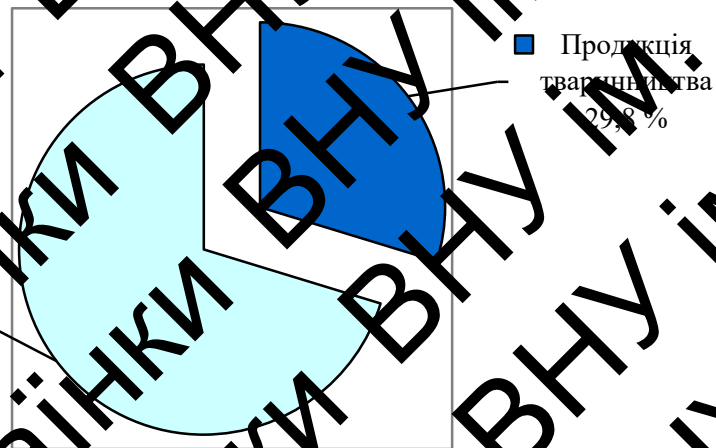

Рис. 2.2. Структура валової продукції сільського господарства у 2024 році

Примітка: побудовано автором на основі [6, 12]

Провідне місце в рослинництві займає зернове господарство. Саме зернові культури є основними в усіх сільськогосподарських зонах, особливо в Лісостепу і Степу, а посівна площа складає майже половину їх загальної кількості. Головною зерновою культурою, яка займає половину посівних площ, відведених у цих зонах під зернові, є озима пшениця. У Поліссі її посівні площі набагато менші. Друге місце серед зернових займає озима жито.

Балансова структура сільського господарства передбачає обов'язковий розвиток другої основної її ланки – тваринництва. В окремі роки на його частку в Україні припадало до 53% обсягу валової сільськогосподарської продукції. В основному, ця галузь поступається рослинництву на 4-5%. Тваринництво в Україні багатогалузеве. Основними його галузями є скотарство, свинарство, вівчарство і птахівництво.

Єдиною галуззю економіки України, яка торік показала приріст, стало сільське господарство. Воно завершило 2024-й із показником плюс 2,89%. Це було досягнуто завдяки рекордному урожаю зернових культур. Обсяги виробництва основних сільськогосподарських культур, розмір площі

відведених під ці культури, та урожайність за 2024 рік у порівнянні з 2022 роком можна відобразити з допомогою даних табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників розвитку рослинництва за 2024 р.

Сільськогосподарські культури	Валовий збір			Зібрана площа			Урожайність	
	тис. грн.	2024 р./2022 р. +; -; %		тис. т.	2024 р./2022 р. +; -; у %		з 1 га	(+;-) до 2022 р.
Зернові всього	3798,0	1512,7	102,4	14516,6	-710,7	95,4	43,6	3,0
у тому числі								
- пшениця	2410,9	2174,1	109,1	6007,6	315,8	95,0	41,1	5,4
- ячмінь	9043,4	1691,5	123,0	3002,4	59,3	98,1	30,1	6,1
- кукурудза зерно	2852,2	-2409,8	92,2	4621,1	196,0	95,9	31,6	-2,1
Цукрові буряки	5553,0	4765,6	144,2	229,8	59,1	21,8	471,9	13,0
Соняшник	10102,0	839,2	92,3	5269,0	202,7	94,0	19,1	2,5
Соя	3871,4	1130,7	141,6	1792,3	455,1	134,0	21,6	1,1
Ріпак	2199,2	-136,1	84,2	865,2	122,5	87,6	25,4	1,8
Картопля	23692,8	1841,3	108,1	1342,7	-27,3	98,0	170,5	17,0
Овочі	9633,5	243,1	102,6	463,7	-7,0	98,5	207,9	8,2
Плоди та ягоди	1098,9	-169,4	92,2	205,2	-0,6	99,7	95,8	-7,5
Виноград	435,5	-20,6	95,5	44,0	-1,8	96,1	98,7	-0,9

Примітка: побудовано автором на основі [13]

Отже, збір зернових та зернобобових культур у 2024 році зріс на 1512,7 тис. грн., тобто на 2,4 % у порівнянні з 2022 роком. Разом з тим, розмір посівної площі зменшився на 710,7 тис. т., також зросла врожайність даних культур. Значно зріс валовий збір сою у 2024 році, він склав 3871,4 тис. грн., що на 1130, 7 тис. грн. більше ніж у 2022 році, що становить 41,3 %. Знизились обсяги збору соняшника, ріпаку, плодів та ягід. Зросли розміри збору цукрових буряків, картоплі, овочів та винограду. У 2024 р. індекс виробництва продукції тваринництва порівняно з 2022 р. становив 102,0 %, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 104,6% у господарствах населення – 100,0%:

У сільськогосподарських підприємствах у 2024 р. порівняно з 2022 р. обсяг вирощування худоби та птиці збільшено на 5,3%, у т.ч. свиней – на 4,2%, птиці всіх видів – на 7,3% але скорочено вирощування великої рогатої худоби на 1,3%; відношення обсягу вирощування худоби та птиці до їхньої

реалізації на заобій становило 104,0% (у 2022 р. – 103,5%); середньодобові прирости великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі збільшилися на 4,3%, свиней – на 2,1%.

У 2024 році чисельність промислових сільськогосподарських підприємств Волинської області склала 155, на яких підприємствах задіяно 6841 осіб, зокрема у рослинництві – 3179 осіб, а у тваринництві – 3562 особи. Під сільськогосподарське виробництво застосовується 1881 га угідь, даний показник є одним з найвищих по Україні. Загалом у 2024 році сільськогосподарські підприємства Волинської області в ході своєї діяльності отримали 1769802,8 тис. грн виручки від реалізації сільськогосподарської продукції.

Отже, є доцільним охарактеризувати аграрний сектор Волинської області. Так, провідною галуззю економіки Волинської області є промисловий та аграрний сектори, які забезпечують більше половини її сукупного продукту. Сільськогосподарство спеціалізується на тваринництві м'ясо-молочного напрямку, а також на виробництві зернових культур, сої, цукрових буряків, свочів, картоплі [13].

Сільськогосподарську діяльність у регіоні провадять більше 900 господарюючих суб'єктів, понад 152 тисячі особистих селянських господарств у користуванні яких знаходиться 329,2 тис. га землі. У сільськогосподарських підприємствах зайнято 11 тис. осіб. Виробничу діяльність у харчовій і переробній галузі здійснюють понад 100 підприємств, зайнято – 8 тис. працівників або кожен п'ятий, зайнятий у промисловості Волині.

Щодо рослинництва у Волинській області, то у минулому році всіма категоріями господарств було зібрано 1035,9 тис. тонн зерна, до рівня попереднього року приріст склав 133,9 тис. тонн, або 14,8%. Середня врожайність становить 38,2 ц з гектара, що на 4,1 ц більше минулорічної. У 2024 році в господарствах усіх категорій виробництво картоплі становить 1132,1 тис. тонн та 277,1 тис. тонн свочів.

Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції за 2024 року склали 6,7 мільярда гривень. Забезпечено приріст продукції на 6,1% до рівня минулого року, в тому числі агроформуваннями – на 18,3%.

Основними напрямками галузі рослинництва у Волинській області є виробництво зернових та зернобобових культур, сої, ріпаку, цукрових буряків, картоплі та овочів.

Впродовж останніх десяти років структура посівних площ області зазнала суттєвої трансформації. Причиною цього є ряд факторів, зокрема, зміна клімату та значні досягнення селекціонерів у виведенні високоадаптивних сортів та гібридів, що дозволило успішно вирощувати сільськогосподарські культури, які раніше не застосовувалися у наших широтах. Починаючи з 2005 року на Волині започатковано вирощування сої, посівну площу якої у поточному році розширено до 49 тис га, намочено 65 тис. тонн бобів сої. В подальшому зберігатиметься тенденція до росту питомої ваги сої у структурі посівних площ через стабільність ціни і попиту на дану культуру, що забезпечуватиме її економічну привабливість для сільськогосподарських виробників області.

Зернове господарство області було і залишається найпотужнішою складовою галузі рослинництва.

Система ведення зернового господарства та його технології ґрунтуються на зменшенні енергоємних витрат, більш інтенсивному використанні біологічного азоту, впровадженні біотехнологій, застосуванні рідких комплексних водорозчинних добрив для покисренового підживлення рослин.

Фінансова підтримка АПК області у 2024 році проводиться з державного та місцевих бюджетів. Зокрема, з державного бюджету надійшло 7,2 млн. грн., з місцевих бюджетів у 2024 році було спрямовано 16,2 млн. грн. асигнувань, в тому числі з обласного – 12,3 млн. грн. та 3,9 млн. грн. з районних бюджетів.

2.2. Діагностика середовища функціонування підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «*****» (далі – «*****») засноване у 1997 році директором Пацюком Андрієм Петровичем як частиною Агропромислової групи «Лан Курчак».

Організаційно-правова форма підприємства – товариством з обмеженою відповідальністю. Досліджувана компанія є комерційною організацією, так як вона переслідує головну мету – отримання максимального прибутку.

Форма власності – недержавна. Розмір статутного капіталу – 120 250 000,00 грн. Статус юридичної особи на 15.04.2024 – не перебуває в процесі припинення. Місцезнаходження юридичної особи: Україна, 43016, Волинська область, місто Луцьк, вулиця ***** будинок ***. Код ЄДРПО: *****.

Підприємство з моменту реєстрації, яка проводилася у порядку, встановленому законодавством України, має статус юридичної особи, самостійний баланс, розрахунковий рахунок в установах банку, печатку, куточок та інші штампки зі своїм найменуванням та емблемою, бланки, товарний знак та інші реквізити. Підприємство має право від свого імені укладати договори, виконувати обов'язки пов'язані з його діяльністю, бути позивачем і відповідачем у суді. Воно має право здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яка не суперечить законодавству України і відповідає меті, передбаченій статутом.

Основним видом діяльності **** «*****» згідно з Державним класифікатором видів економічної діяльності є виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах (КВЕД 10.91).

Інші види діяльності: виробництво автотранспортних засобів (КВЕД 29.10); виробництво олій та тваринних жирів (КВЕД 10.41); торгівля іншими автотранспортними засобами (КВЕД 45.19); технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів (КВЕД 45.20); оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин (КВЕД 46.21);

діяльність посередників у торгівлі продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (КВЕД 46.17); оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин (КВЕД 46.21); оптова торгівля кімнатними продуктами (КВЕД 46.75); неспеціалізована оптова торгівля (КВЕД 46.90); складське господарство (КВЕД 52.10); інша допоміжна діяльність у сфері транспорту (КВЕД 52.29); оброблення та видалення безпечних відходів (КВЕД 38.21); оброблення та видалення небезпечних відходів (КВЕД 38.22).

**** «*****» – частина Агропромислової групи «*****», найбільш потужніше підприємство групи. **** «*****» виготовляє збалансовані корми та концентрати під торговою маркою «*****».

Підприємство займається виробництвом повнораціонних кормів, концентратів та кормових добавок для всіх видів сільськогосподарських тварин, використовуючи сучасне імпортовне обладнання та передові європейські технології. Виробничі потужності компанії включають два сучасних комбікормових заводи у смт. Локачі та смт. Турійськ, здатні виготовляти 150 тис. тонн кормів на рік. Заводи оснащені високотехнологічними лініями європейського виробництва, а для виробництва використовуються преміси компанії DSM – світового лідера з виробництва вітамінів та премісів.

**** «*****» забезпечує оперативне подання сировини, її технологічну підготовку та введення всіх компонентів відповідно до рецепту, ефективну переробку та випуск продукції високої якості, що відповідає сучасним стандартам. У виробництві використовується виключно сировина рослинного походження без антибіотиків, стимуляторів росту та ГМО. ****

«*****» також використовує продукти власної переробки, такі як олія, соєвий екструдат та макуха.

Асортимент компанії включає комбікорми для бройлерів, несучок, свиней, перепілок, індиків, гусей, качок, кроликів, риб та равликів. Продукція представлена такими категоріями: готовий корм повнораціонний для

білосільського, пшеничних тварин, птиці та риби (розсипний, гранульований); концентрати; фасовані зернові та білкові суміші.

ПМ «*****» пропонує дві лінії комбікормів та концентратів: лінія «Оптимум» та універсальні кормові суміші для невеликих господарств та населення. Тасування здійснюється у паперові та поліпропіленові мішки по 2, 10, 25 та 40 кг.

Напрями діяльності підприємства: виробництво якісної продукції різних рецептур та для різних галузей птахівництва, свинарства та скотарства; виробництво кормів за рецептурами замовників; випуск кормів повністю збалансованих за мікроелементами та вітамінами та здатних на максимальну конверсію.

Виробнича потужність заводу складає 8000 тонн гранульованого комбікорму на місяць. У 2021 році завод виробив 49980 тонн готової продукції.

Місія **** «*****» – закріплення ліdersьких позицій через довіру та постійне вдосконалення заради здоров'я нації.

**** «*****» забезпечує: доставку на склад клієнта за наявності додаткової угоди; вигідні фінансові умови співпраці; рекламну підтримку для дилерів та офіційних представників, включаючи розміщення контактної інформації клієнта на нашому сайті та рекламних матеріалах; можливість ексклюзивного представництва у регіоні для дилерів в областях України.

Організаційна структура підприємства зображена в додатку А.

Сьогодні **** «*****» – успішна, динамічна компанія, яка постійно вдосконалюється, збільшує свої виробничі потужності та розширює асортимент товарів.

Усі виробничі потужності **** «*****» оснащені сучасним обладнанням, мають сертифіковане та автоматизоване виробництво, що дозволяє їм конкурувати з аналогічними підприємствами в Європі. Для виробництва якісної продукції компанія використовує зернові культури, вирощені на екологічно чистих територіях Волинської, Рівненської та

Львівської області. Білкову та шліпну сировину компанія виробляє самостійно шляхом переробки насіння сої, ріпаку та соняшника на власних заводах. Амінокислоти, вітаміни, макро- та мікроелементи, необхідні для нормального життя та розвитку тварин і птиці, закуповуються у провідних європейських поставальників.

Основними покупцями продукції «****» є сільськогосподарські організації, селянсько-фермерські господарства, м'ясопереробні заводи та населення. Цільова аудиторія компанії включає приватних осіб і підприємства галузей птицевництва, свинарства та скотарства. Поставальниками є торгові організації різних форм власності з якими укладаються договори купівлі-продажу. Підзвітні особи також можуть набувати необхідні матеріальні цінності.

Оцінка основних техніко-економічних показників діяльності «****» включає в себе аналіз бухгалтерських балансів і звітів про фінансові результати досліджуваного підприємства за минулі періоди з метою виявлення тенденцій в його діяльності і визначення основних фінансових показників (табл. 2.10).

За період з 2022 по 2024 рік власний капітал підприємства зріс на 27%. Це свідчить про збільшення власних ресурсів компанії, що може бути позитивним сигналом для інвесторів та власників.

Собівартість реалізованої продукції у 2023 р. порівняно з 2022 р. збільшилась на 2 %, а у 2024 р. порівняно з 2023 р. зменшилась на 19%, що є негативним моментом, який прямо вказує на наслідки початку війни.

Підприємство у 2022 р. отримало чистий прибуток в сумі 73,6 тис. грн., у 2023 р. – 140,7 тис. грн, у 2024 р. – 30,4 тис. грн. З цих даних можна визначити, що підприємство працює прибутково, але має негативну тенденцію до зменшення його величини, оскільки зростають ціни на сировину та матеріали.

Таблиця 2.1

Основні техніко-економічні показники діяльності **** «*****»

Показник	Рік			Абсол. відхил.		Віднос. відхил.	
	2022	2023	2024	2024/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022	2024/ 2023
Власний капітал, тис. грн.	352025	423711	448133	7686	20442	22	5
Виручка від реалізації валової продукції, тис. грн.	130008	1495399	655200	195319	-340199	15	-56
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1113861	1138577	472112	24716	-666465		-59
Валовий прибуток, тис. грн.	186219	356722	183088	170603	-173734	32	-49
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	73685	116742	30442	-73057	-116300	99	-79
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	149	144	77	-5	-67	-3	-47
Фонд оплати праці, тис. грн.	13620	1472	8860	-1106	-5866	8	-40
Фонд віддачі, грн	6,6	8,3	2,9	-1,4	-5,1	21	-64
Середньомісячна заробітна плата працівника, грн.	7617	8522	6589	905	-1657	12	12,5
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	193806	186815	227831	-8991	41016	4,9	22
Середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн.	139584	220671	193690	8487	-26981	38	-12
Продуктивність праці, тис. грн./особу	8223	10385	8509	1659	-1876	19	-18
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	234784	369214	199988	-13490	-169286	37	-46
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	498415	320630	131302	-177785	-189328	36	-59

Примітка: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

Важливо враховувати, що зростання дебіторської заборгованості може свідчити про проблеми з врегулюванням боргів, тоді як зниження кредиторської заборгованості може бути зв'язане зі скороченням кредитних ліній або зі змінами в умовах поставок.

Персонал підприємства є одним з головних ресурсом підприємства, від якості підбору та ефективності використання якого багато в чому залежать результати виробничої діяльності підприємства.

Негативною для *** «*****» тенденцією є зниження продуктивності праці на 2% в досліджуваному періоді при зростанні середньомісячної заробітної плати на 26%. Це може вказувати на неефективне використання трудових ресурсів.

Проведене дослідження вказує на потребу уважніше розглядати ефективність управління ресурсами *** «*****» включаючи фінансові, людські та матеріальні ресурси, а також потребу удосконалення стратегії виробництва та управління боргами підприємства.

Дані для дослідження динаміки показників фінансових результатів досліджуваного представлено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Показники фінансових результатів *** «*****» за 2022-2024 роки

Показник	Рік			Абсол. відхил.		Віднос. відхил.	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	1300080	1495309	655200	195490	-840199	15	-56
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1113801	1138577	472112	-24716	-666465	2	-59
Валовий прибуток від реалізації, тис. грн.	186279	356822	183088	170603	-17374	92	-49
Інші операційні доходи, тис. грн.	298892	514736	458639	215844	-56097	72	-11
Адміністративні витрати, тис. грн.	15716	12456	11338	-3260	-1118	-21	-9
Витрати на збул, тис. грн.	69982	128074	165736	58092	7662	83	6
Інші операційні витрати, тис. грн.	233033	515670	447257	232637	-68413	82	-13
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	116380	215358	47386	99978	-167962	85	-78
Інші фінансові доходи, тис. грн.	1327	4899	3101	3572	-1798	269	-37
Інші доходи, тис. грн.	139	61	1629	-135	1623	-96	27050
Фінансові витрати, тис. грн.	26987	41182	13908	14145	-27224	53	-66
Інші витрати, тис. грн.	10	30	982	20	952	200	3173
Податок на прибуток, тис. грн.	17264	32359	679	15195	-25565	89	-79
Чистий прибуток, тис. грн.	73083	146742	30482	73057	-116300	99	-77

Примітка: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Звітний 2024 рік підприємству вдалося завершити з перевищенням доходів над витратами – чистим прибутком в обсязі 30442 тис. грн., що свідчить про успішну фінансово-господарську діяльність підприємства.

Валовий прибуток від реалізації продукції показав схожу тенденцію, з піком у 2023 році і подальшим зменшенням у 2024 році. Операційні доходи та витрати зростали протягом усього періоду, з особливо високим зростанням у 2024 році.

Інші витрати у 2023 р. порівняно з 2022 р. зросли на 200 %, а у 2024 р. порівняно з 2023 р. зросли на 3173 %, що знову може вказувати на проблеми, спричинені початком великої війни.

З табл. 2.2 видно, що загалом у **** «*****» період з 2022 по 2024 роки спостерігається перевищення доходів над витратами.

Дані для аналізу показників фінансового стану **** «*****» наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Показники фінансового стану **** «*****»

Показник	Нормативне значення	Рік		
		2022	2023	2024
1. Аналіз ліквідності підприємства				
1.1. Коефіцієнт покриття	>1	1,8	2,7	2,6
1.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,8	2,1	2,1
1.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 збільшення	0,5	0,5	0,5
2. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства				
2.1. Коефіцієнт платоспроможності	>0,5	0,41	0,57	0,77
2.2. Коефіцієнт фінансування	<1	1,42	0,55	0,24
2.3. Коефіцієнт забезпеченості власними ОЗ	>0,1	0,22	0,4	0,60
2.4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0 збільшення	0,71	1,33	3,41
3. Аналіз ділової активності підприємства				
3.1. Коефіцієнт оборотності активів	Збільшення	1,5	2,00	1,13
3.2. Коефіцієнт оборотності дебіторської забор-сті	Збільшення	5,84	4,05	3,28
3.3. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Збільшення	3,89	3,50	1,46
4. Аналіз рентабельності підприємства				
4.1 Коефіцієнт рентабельності активів	>0 збільшення	8,7	10,5	5,3
4.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0 збільшення	20,9	34,3	6,8
4.3. Коефіцієнт рентабельності продукції	>0 збільшення	6,6	12,9	6,4

Примітка: розраховано автоматом на основі фінансової звітності підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності вимірює здатність компанії погасити свої поточні зобов'язання за допомогою найбільш ліквідних активів (які можна швидко конвертувати в готівку). Проведені розрахунки показують значний зріст цього показника у **** «*****» у 2023 та 2024 роках, що свідчить про покращення ліквідності компанії.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує ступінь покриття найбільш ліквідними активами поточних зобов'язань підприємства. Значенням цього показника більше нуля, практично вважають оптимальним. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності **** «*****» в 2022-2024 рр. задовольняє нормативу.

Коефіцієнт покриття вимірює здатність компанії погасити свої поточні заборгованості за допомогою своїх поточних активів. Чим вище цей показник, тим більша здатність компанії погасити свої поточні зобов'язання. У 2023 році цей показник у **** «*****» зріс з 1,8 до 2,7, що є позитивним знаком. Проте, у 2024 році він трохи знизився до 2,6, але все ще залишається на високому рівні.

Усі розглянуті показники вказують на покращення фінансового стану **** «*****» з часом, особливо щодо його ліквідності.

Оцінюючи всі показники рентабельності **** «*****», можна відзначити негативну динаміку рентабельності продукції, вона зменшилася на 0,2% у 2024 році порівняно з показником 2022 р. Рентабельність власного капіталу значно зросла в 2023 році, в 2024 році вона різко впала. Це може вказувати на проблеми в управлінні ресурсами або ефективності виробництва.

Згідно методологією І. Адізеса, компанія «*****» перебуває на стадії зрілості, як свідчить її фінансова стійкість. Компанії вдається утримувати стабільну позицію в зовнішньому середовищі, приєднуючи все більше інвестицій для розвитку технологій виробництва. Шляхом скорочення витрат і підвищення продуктивності досягається оптимізація прямих і непрямих витрат, раціональне використання ресурсів.

2.3 Співвідношення виробничої діяльності та аналіз ефективності виробничої діяльності

«*****» реалізує свою продукцію в провідні країни світу, тому систематичний аналіз виробничої діяльності та всіх етапів виробничого процесу має надзвичайно важливе значення.

Основним показником який характеризує ефективність виробничої діяльності підприємства є загальна рентабельність виробництва, тому розрахуємо даний показник та динаміку його зміни на прикладі «*****» у 2022-2024 роках з допомогою табл.24.

Таблиця 24

Розрахунок узагальнюючих показників виробничої діяльності «*****»

у 2022-2024 рр

Показник	тис. грн.			Абсол. відхилення		Віднос. відхилення	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Власний капітал, тис. грн.	352025	427711	448153	75686	20442	21	5
Виручка від реалізації ватомої продукції, тис. грн.	1300080	1495399	655200	195319	-840199	15	-56
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1113857	1138577	472112	24716	-666465	2	-39
Валовий прибуток, тис. грн.	186219	356822	183088	170603	-173734	92	-49
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	73685	116142	30442	73057	-116300	99	-79
Рентабельність власного капіталу, %	20,9	34,3	6,8	13,4	-27,5	—	—
Рентабельність основної діяльності, %	6,4	12,9	6,4	6,3	-6,4	—	—
Рентабельність підприємства, %	5,7	8,2	4,6	4,1	-5,2	—	—

Примітка: розраховано на основі звітності підприємства

У 2022 р. ефективність використання всього майна підприємства становила 20,9 %, у 2023 р. – 34,3 %, а у 2024 р. – 6,8% та зменшувалась, що є негативною тенденцією для підприємства.

Ефективність управління основними засобами **** «*****»
знижується. У 2022 році було реалізовано продукції на суму 6,0 гривні на
копійку використувану гривню основних засобів. До 2024 р показник
зменшився на 2,9 грн. Зниження фондоемкості (продуктивності) свідчить про
можливі проблеми в управлінні основними засобами. Зниження цього
показника може бути показником неефективного використання ресурсів.

Розглянемо динаміку розрахованих показників виробничої діяльності
*** «*****» з допомогою табл. 2.5

Таблиця 2.5

Динаміка узагальнюючих показників виробничої діяльності ***
«*****» за 2022-2024 рр.

Показники	Роки			Відхилення					
	2022	2023	2024	Абсолютне (+; -)		Відсоток (%)			
				2023/2022	2024/2022	2023/2022	2024/2022	2024/2023	
Темп зростання випуску продукції	1,23	1,23	1,06	0	0,73	0,73	100	159,3	59,3
Витрати на 1 грн. товарної продукції, грн.	0,89	0,90	0,81	1	-0,08	-0,09	101,1	91,0	90,0
Виробництво товарної продукції на 1 грн. витрат, грн.	1,13	1,11	1,24	-2	0,11	0,13	98,2	109,7	111,5

Примітка: розраховано на основі звітності підприємства

Згідно таблиці темпи зростання випуску продукції у 2024 році
порівняно з 2022 та 2023 роками зросли на 59,3 %, якщо порівнювати зміну
цього показника у 2023 році, то його значення є таким самим як і у 2022
році.

Витрати на 1 грн. товарної продукції у 2023 році у порівнянні з 2022
зросли на 1 грн., тобто на 1,1 %. У 2024 даний показник зменшився порівняно
з 2022 р. на 8 %, тобто на 0,08 грн., а порівняно з 2023 роком - на 10 %, тобто
на 0,09 грн.

Виробництво товарної продукції на 1 грн. витрат у 2024 році порівняно
з 2022 роком зросло на 0,11 грн., тобто на 9,7 %, порівняно з 2023 роком - на
0,13 грн., тобто на 11,7 %. У 2023 році даний показник порівняно з 2022 роком
зменшився на 2 грн., що становить 1,9 %.

Отже, з динаміки даних показників можна зробити висновок, що узагальнюючі показники виробничої діяльності підприємства за 2022-2024 роки знаходяться на високому рівні. Тобто, підприємство здатне отримувати значні прибутки в результаті своєї виробничої діяльності. Якщо порівнювати діяльність підприємства у 2024 році порівняно з 2022 та 2023 роками, то вона значно покращилась, адже всі розраховані показники зросли.

Проаналізуємо ефективність використання оборотних активів підприємством.

З допомогою табл. 2.6 розрахуємо показники ефективності використання оборотних активів *** «*****» у 2022-2024 роках.

Тобто, у 2022 році оборотні активи підприємства здійснюють повний оборот за 72 дні, у 2023 році – 102 дні, а у 2024 році оборотні активи здійснюють повний оборот за 90 днів.

Таблиця 2.6

Розрахунок показників ефективності використання оборотних активів

*** «*****» за 2022-2024 ро.

Показники	Роки		
	2022	2023	2024
Середньорічний залишок оборотних активів, тис. грн.	81078	108928	147417
Товарна продукція, тис. грн.	402545	384224	597192
Вартість виробничих запасів, тис. грн.	17436	51372	88963
Прибуток, тис. грн.	10704	11158	46055
Швидкість обертання оборотних активів, дні	72	102	90
Швидкість обертання виробничих запасів, дні	1674	763	596
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5	4	4
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,20	0,23	0,25
Рентабельність оборотних активів, грн.	7,58	9,75	3,20
Тривалість одного обороту оборотних активів	72	90	90

Примітка: розраховано на основі звітів підприємства

Рентабельність оборотних активів у 2022 році склала 758 %, тобто на 1 гривню вартості оборотних активів припадає 7,58 гривень прибутку звітного року. Рентабельність оборотних активів у 2023 році склала 975 %, тобто на 1 гривню вартості оборотних активів припадає 9,75 гривень прибутку звітного року. Рентабельність оборотних активів у 2024 році склала 320 %, тобто на 1

Привню вартості оборотних активів припадає 3,20 гривень прибутку звітного року.

Отже, середня тривалість одного обороту оборотних активів підприємства у 2022 році складає 72 дні, у 2023 та 2024 році – 90 днів.

Оцінимо динаміку показників ефективності використання оборотних активів підприємства з допомогою табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка показників ефективності використання оборотних активів

*** «*****» за 2022-2024 рр.

Показники	Роки			Відхилення					
	2022	2023	2024	Абсолютне (+; -)			Відносне (%)		
				2023/ 2022	2024/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2022	2024/ 2023
Швидкість обертання оборотних активів, дні	72	102	89	30	17	-13	141,7	123,6	87,3
Швидкість обертання вироб. запасів, дні	1674	763	96	-911	-1678	-167	45,6	35,6	78,1
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	5	4	4	-1	-1	0	80	80	100
Коефіцієнт завантаження оборотних коштів	0,20	0,28	0,25	0,08	0,05	-0,03	140,0	125,0	89,3
Середня тривалість одного обороту оборотних активів, дні	72	90	90	18	18	0	125	125	100
Рентабельність оборотних коштів, грн	1,58	9,75	2,20	2,17	-4,58	-6,55	123,6	42,2	32,3

Примітка: розраховано на основі звітності підприємства

Швидкість обертання оборотних активів підприємства у 2023 році порівняно з 2022 роком зросла до 102 днів, тобто на 41,7 %. У 2024 році даний показник порівняно з 2022 роком підвищився на 17 днів, тобто на 23,6 %, а порівняно з 2023 роком швидкість обертання оборотних активів знизилась на 13 днів, тобто на 12,7 %.

Швидкість обертання виробничих запасів підприємства у 2023 році порівняно з 2022 роком зменшилась на 911 днів, тобто на 54,4 %. У 2024 році

Даний показник порівняно з 2022 роком знизився на 1078 днів, тобто на 64,4 %, а порівняно з 2023 роком швидкість обертання виробничих запасів знизилась на 167 дн, тобто на 21,9 %.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2024 році порівняно з 2022 роком зменшився на 20 %, а порівно заними 2023 року залишився без змін. У 2023 році коефіцієнт оборотності оборотних активів порівняно з 2022 роком також знизився на 20 %.

У 2024 році коефіцієнт завантаження оборотних активів порівняно з 2022 роком зріс на 0,03 од., тобто на 25 %, а порівняно з 2023 роком даний коефіцієнт зменшився на 0,03 од., тобто на 19,7 %. Якщо порівнювати значення даного коефіцієнта у 2023 році порівняно з 2022 роком, то він збільшився на 0,08 од., тобто на 40 %.

У 2024 році середня тривалість одного обороту у порівнянні з 2022 роком зросла на 25 % тобто на 18 дні, а у порівнянні з 2023 роком даний показник не змінився.

Рентабельність оборотних активів у 2024 році порівняно з 2022 роком зменшилась на 4,38 грн., тобто на 57,8 %, а порівняно з 2023 роком – на 6,55 грн., що становить 63,2 %. У 2023 році рентабельність порівняно з 2022 роком зросла на 2,11 грн., тобто на 28,6 %.

Для підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства необхідно підвищити швидкість обертання оборотних активів *** «*****», що в свою чергу підвищить рентабельність оборотних активів, та дозволить в цілому покращити ефективність виробничої діяльності підприємства.

Отже, проаналізувавши основні показники ефективності виробничої діяльності підприємства, можна зробити висновок, що в цілому виробництво *** «*****» є ефективним, підприємство в повній мірі використовує наявні техніко-технологічні, матеріальні та кадрові ресурси. Але необхідно постійно слідкувати за цими показниками і при виникненні негативних тенденцій одразу ж здійснювати кроки, що їх нейтралізують.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ ТА
ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

3.1. Перспективи розвитку ефективності виробничої діяльності підприємства

В ході проведеного аналізу ефективності виробничої діяльності *** «*****» значних недолків, які знижували ефективність виробництва підприємства не було виявлено. Проте, діяльність підприємства потребує внесення певних коректив, які дозволять підприємству працювати ще краще з року в рік підвищуючи прибутковість своєї діяльності, а отже і ефективність виробництва.

Шляхи підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства – це комплекс конкретних заходів щодо зростання ефективності виробництва в заданих напрямках. У тих випадках, коли підвищення якості продукції, впровадження нової техніки, застосування передового досвіду, технічне переозброєння і реконструкція виробництва, впровадження нового господарського механізму впливають на кінцеві результати роботи підприємств, слід як при плануванні, оцінці та стимулюванні діяльності трудових колективів, так і при економічному аналізі повністю врахувати й урахувати весь ефект, який може бути отриманий за рахунок даних факторів.

При обґрунтуванні та аналізі всіх показників економічної ефективності враховуються фактори підвищення ефективності виробництва за основними напрямками розвитку і вдосконалення виробництва. Ці напрямки охоплюють комплекси технічних, організаційних і соціальних-економічних заходів, на основі яких досягається економія живої праці, витрати ресурсів, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.

Одним з вирішальних чинників ефективності виробничої діяльності і конкурентоспроможності підприємства в цілому є забезпечення високої якості кадрового потенціалу. Суттю ж кадрової політики є робота з персоналом відповідна концепції розвитку організації.

Ефективна система кадрового забезпечення цюкликає створювати умови для мотивації, більш високій продуктивності праці і задоволеності роботою. Вона, також, дозволяє керівнику отримати необхідну інформацію про працівників з метою підвищення продуктивності їх праці.

Вирішення проблеми формування й ефективного використання кадрового забезпечення можливе лише при розробці чіткої кадрової політики підприємства. Кадрова політика має відповідати концепції розвитку підприємства та реалізовуватися за допомогою кадрової стратегії та тактики.

Поліпшення кадрового забезпечення в сучасних умовах функціонування підприємства *** «*****» можливе лише при поступовому переході від пасивної до активної кадрової політики, зорієнтованої на раціональне використання кадрового потенціалу.

Наявність відповідної кількості працівників з визначеними кваліфікаційними характеристиками – необхідна умова і основне завдання кадрового забезпечення підприємства. Окрім відомих методів прогнозування та планування чисельності персоналу, доцільним стає використання різного роду інструментів по підбору кадрів та визначенні їх конкурентоспроможності.

Пріоритетними напрямками процесу оптимізації управління кадровим потенціалом із застосуванням концепції управління є:

- 1) Попрацнення психологічного клімату на підприємстві, аналіз та ліквідація причин, які призводять до виникнення конфліктних ситуацій
- 2) Аналіз причин бажання звільнитися працівників з підприємства та розроблення заходів щодо ліквідації цих причин.
- 3) Підвищення якості здоров'я працівників, покращення медичного обслуговування та якості відпочинку.

4) Аналіз причин порушення трудової дисципліни та розробка заходів з їх ліквідації.

5) Стимулювання підприємницьких здібностей працівників, які направлені на покращення результатів діяльності підприємства.

6) Вдосконалення зовнішніх спеціалістів по підборі персоналу.

Реалізація запропонованих заходів дозволить керівництву підприємства покращити кадрове забезпечення *** «*****», що дозволить зменшити вплив кадрів на підвищення продуктивності праці, а також забезпечить підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.

*** «*****» здійснює свою діяльність, виробляє продукцію, на території України, у Волинській області. Тому негативні фактори в економічному, політичному, географічному, зовнішньо-економічному та соціальному аспектах розвитку країни безпосередньо впливають на ефективність діяльності підприємства.

Саме впровадження інновацій на сучасному етапі розвитку науки та техніки здатне значно покращити ефективність виробничої діяльності підприємства з мінімальними затратами матеріальних, фінансових та трудових ресурсів. Тому передові компанії світу метою покращення ефективності виробничої діяльності вже протягом багатьох років звертаються до досягнень науки та техніки, та впровадження інноваційної діяльності в свою звичайну виробничу діяльність.

Так, якщо шляхи підвищення ефективності виробничої діяльності наведені вище спричиняють, в своїй більшості, інтенсифікацію виробництва, то впровадження інновацій здійснює вплив не лише на виробничу діяльність, а і на підприємство в цілому.

Так підприємству пропонується впровадити товарні інновації, зокрема виробництво біопалива, з метою підвищення ефективності виробничої діяльності *** «*****». Характеристику даного інноваційного проекту та оцінку його ефективності проведемо у наступних пунктах роботи.

3.2. Впровадження інновацій з метою підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.

*** «*****» декілька років тому було закуплено обладнання для виготовлення ріпакової олії та макухи з ріпаку власного виробництва, також підприємство практикує закупку даної культури у селян та посередників. Наявна технологічна база постійно дооснащується та оптимізується, а працівники зайняті даними роботами проходять навчання у закордонних спеціалістів. Виготовлена підприємством ріпакова олія, здебільшого, експортується закордон, зокрема у Європу, де в подальшому вона перероблюється на біодизель.

Тому заочаткування власного виробництва біодизеля з ріпакової олії допомогло б *** «*****» значно підвищити ефективність виробництва, адже процес виробництва мав повний закінчений цикл – від посіву ріпаку до виготовлення біодизеля.

Біодизель вважається одним з найбільш перспективних поновлюваних альтернативних палив. Біодизель порівняно із звичайним дизельним паливом майже не містить сірки. При потраплянні в ґрунт або воду він практично повністю розкладається вже через три тижні.

Для України виробництво біодизеля це нова галузь, яка тільки почала розвиватися. Тому, прогнозовані ринки збуту для такої продукції - це європейські країни, де застосування біопалива активно підтримується на державному рівні. Зокрема, такі країни як Німеччина і Австрія на сьогоднішній день зацікавлені в покупці біодизеля з України. До 2015 року Єврокомісією планується збільшити споживання біодизеля в 2 рази. Тобто споживання біодизелю повинно скласти не менше 10% від загального споживання бензину.

Виробництво біодизеля можна розділити на 2 стадії, які не співпадають у часі та просторі: де вирощування ріпаку і виробництво палива. Країни Європи займаються і першим і другим, Україна ж поки що є сировинним додатком Європи і немає завершеного вертикального інтегрованого комплексу.

який би давав змогу використовувати біодизель для українського автотранспорту. Практично весь врожай ріпаку, а також виготовлена ріпакова олія з України експортується закордон.

Процес виробництва біодизеля з ріпаку можна представити з допомогою рис. 3.1.

Рис. 3.1. Загальний технологічний процес виробництва дизельного біопалива з ріпаку

Примітка: розроблено автором

На сьогодні, на підприємстві налагоджено процес виробництва сирової олії та макухи ріпакової, а також очищеної олії, тобто підприємству необхідно лише дооснастити виробничі потужності обладнанням для виготовлення біодизелю, та закупити допоміжні матеріали.

Підприємство також заготовляє соєву олію проте перевагами ріпаку серед інших олій придатних до виготовлення біопалива є те, що саме ріпакова олія дає найвищий відсоток виходу готового продукту - 86% на 1 т. масла. Це одна перевага ріпаку в тому, що його можна висаджувати разом з іншими сільськогосподарськими культурами, так як він позитивно впливає на їх врожайність. Якість готового продукту залежить від вихідної сировини. Найбільшу калорійність дає пальмова олія, але отримане з нього паливо

швидко зацвітає при низьких температурах. Біодизель на основі ріпакової олії, навпаки, має білж низьку калорійність, але більш морозостійкий.

Також в результаті виробництва біодизельного підприємство отримає гліцерин, який можна буде реалізувати фармацевтичних або ж іншим продовольчим компаніям. Виготовлене біопаливо *** «*****» зможе використовувати у власних потребах, зокрема, замість бензину, що значно зменшить витрати підприємства на паливно-мастильні матеріали.

Фінансування даного проекту можливе як за власні ресурси підприємства так і за рахунок позикових коштів. Зокрема, з метою фінансування даного проекту *** «*****» пропонується використати прибуток отриманий в ході виробничої діяльності підприємства у 2024 році.

Для агропромислової галузі першочерговим чинником звычайно є географічні передумови для вирощування конкретного виду сільськогосподарських культур. Ріпак невимогливий до ґрунту, тому простота його вирощування стає ще однією з переваг при виборі даної культури в якості основи для виготовлення біопалива. *** «*****» вже має досвід вирощування даної культури, тобто земельні ділянки підприємства призначені для вирощування сільськогосподарських культур вже підготовленні найкращим чином до посіву ріпаку.

У зв'язку з тим, що підприємство вже реалізує ріпакову олію проблем з продажом біодизеля не виникне, адже олія купується з метою виготовлення саме біодизеля, тобто закордонні підприємства зможуть відразу купувати готовий продукт, а не напівфабрикати. Також існує необхідність пошуку покупців біопалива на території України, з цією метою доцільно застосовувати маркетингові методи стимулювання продажів. Важливе значення має реклама задля ознайомлення потенційних покупців з перевагами даного виду палива з-поміж існуючих та переважачих на експортному ринку.

*** «*****» має налагоджені зв'язки з постачальниками ріпакової насіння, а також вирощеного якісного ріпаку, тобто на пошук

постачальників не потрібно додатково залучати ресурси та затрачувати час.

Також підприємство тивно співпрацює з іноземними підприємствами, які займаються реалізацією передового обладнання, а також надають послуги з його введення в експлуатацію та обслуговування протягом гарантійного терміну використання. Тобто, покупку обладнання необхідного для переробки ріпакової олії в біодизель підприємство може здійснити у одного зі вже наявної бази постачальників технологічного обладнання.

Так як дана виробнича сфера в Україні ще не розпочала значно розвиватись, у підприємства не буде реальних конкурентів. Наразі в Україні не єснує жодного заводу європейського рівня з виробництва біопалива. Промислове виробництво біопалива в Україні перебуває на початковій стадії розвитку, тому *** «*****» має всі можливості завоювати ринок аналогового палива, зокрема біодизеля, як в Україні так і поза її межами.

Підприємству рекомендується використовувати традиційну технологію отримання метилового ефіру. Вона заснована на етерифікації триглицеридів рослинної олії метанолом з використанням лужних або кислотних каталізаторів. Для проходження реакції етерифікації ріпакову олію змішують з метанолом в присутності каталізатора. У разі застосування кислотного каталізатора тривалість реакції етерифікації становить від однієї до 45 годин, лужного – від декількох десятків хвилин до 8 годин. В результаті реакції утворюється суміш метилового ефіру та гліцерину. Суміші дають відстоятися, в результаті чого вона розділяється. Гліцерин, як важча фракція опускається вниз, а метиловий ефір, як більш легкий розміщується над ним. Метиловий ефір та гліцерин зливаються в різні міскості.

Даний інноваційний проєкт покликаний не лише значно підвищити ефективність виробничої діяльності *** «*****», але і зробити перші кроки до енергетичної незалежності країни. Тому даний шлях є надзвичайно перспективним. Роблячи висновок з вищеведеного відобразимо це допомогою рис. 3.2 механізм впровадження даної новації у виробничу діяльність підприємства.

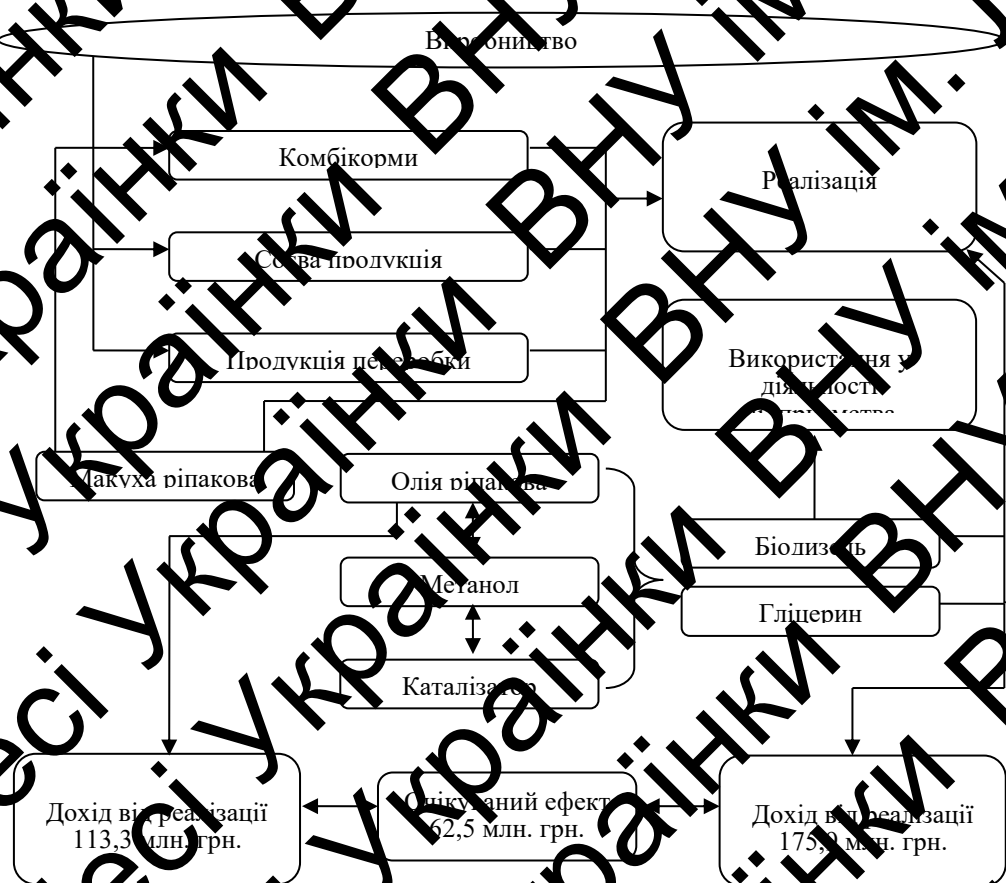

Рис. 2.2. Механізм запровадження виготовлення біодизелю у виробничу

діяльність *** «*****»

Примітка: розроблено автором

Згідно даної схеми підприємство залишає виробництво всіх видів продукції, які на даний час виготовляються, але ріпакову олію не реалізується, а далі йде на переробку з метою виробництва біодизелю. Ефект отриманий від даних змін, як передбачається складе 62,5 млн. грн. Детальний розрахунок проведемо у наступному пункті даної роботи.

Отже, реалізація запропонованого інноваційного проекту з виробництва біодизелю *** «*****» допоможе підприємству підвищити ефективність виробничої діяльності, підвищити конкурентоздатність підприємства, збільшити рентабельність виробничої діяльності, а також претендувати на преференції з боку органів державної влади.

3.3. Співвідношення ефективності провадження інновацій у виробничу діяльність підприємства.

Повною вимогою до технічних характеристик обладнання доцільного забезпечити процес переробки ріпакової олії в біопаливо є можливість переробки за місяць до 1000 т ріпакової олії. Тобто в день підприємство має змогу переробити в середньому 25 т ріпакової олії за наявного запасу насіння ріпаку.

Середня вартість такого обладнання, на сьогодні, складає 3415 тис. грн. Як запевняє виробник вартість обладнання здатна окупитися в термін від 10 місяців до 5 років, залежно від обсягів виробництва та реалізації, а також ціна за якою підприємство планує продавати біопаливо.

З метою обчислення собівартості виробництва біодизелю обрахуємо, вихід ріпакової олії з 1 т ріпаку, дані відобразимо з допомогою табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Нормативний вихід готового продукту з 1 т. необробленого ріпаку

Склад	Вількість, т
Необроблений ріпак	1000
Макуха ріпакова	620
Олія ріпакова	360
Технологічні витрати	20

Примітка: розраховано автором

Тобто, з необробленого ріпаку можна виготовити 36 % ріпакової олії та 62 % макухи ріпакової, яку підприємство також реалізовує на стороні, а також використовує, як сировину для виробництва комбікормів. Технологічні витрати займають лише 2 % від загального обсягу необробленого ріпаку. Так як виробництво олії на підприємстві вже налагоджено розрахуємо собівартість виробництва біодизелю та можливий економічний ефект від даного виробництва.

Отже, крім обладнання підприємству необхідно також закупити метанол та каталізатор, ріпакова олія вже є наявна на підприємстві. Відобразимо обсяги необхідної сировини з допомогою табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Затрати сировини на виготовлення біодизелю з розрахунку на 1 т ріпакової олії

Сировина	Кількість	
	на 1 т олії	на весь обсяг
Олія ріпакова, т	1	9648
Метанол, л	66	1601568
Каталізатор, кг	6,7	64641,6

Примітка: розраховано автором

Тобто, підприємству необхідно закупити 1601568 л метанолу та 64641,6 кг каталізатору.

Вихід біодизелю та побічного продукту, гліцерину, з 100 т ріпакової олії відобразимо з допомогою табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Нормативний вихід готового біодизелю та гліцерину з 100 т ріпакової олії

Склад	Кількість
Олія ріпакова, т	100
Біодизель, л	110000
Гліцерин, т	15,3

Примітка: розраховано автором

Розрахуємо вихід біодизелю та гліцерину з наявних 9648 т ріпакової олії:

$$\text{Біодизель} = 9648 / 100 * 110000 = 10612800 \text{ л}$$

$$\text{Гліцерин} = 9648 / 100 * 15,3 = 1476,14 \text{ т}$$

Для забезпечення виробництва біодизелю підприємство понесе витрати:

1) Заробітна плата виробничого персоналу з нарахуваннями на заробітну плату. Як передбачається, підприємство додатково залучить 2 працівників. Місячний фонд оплати праці, разом з нарахуваннями, складе 9936,00 грн., за рік заробітна плата становитиме:

$$\text{ФОП} = 9936,00 * 12 = 119232,00 \text{ грн.}$$

2) Витрати на електроенергію складуть:

$$\text{Ел.е.} = 72 \text{ кВт/дн.} * 365 \text{ дн.} * 1,23 = 32224,40 \text{ грн.}$$

Отже, загальні витрати на виробництво біодизелю складуть:

$$V_{\text{вироб.}} = 106330640 + 119232 + 32324,40 = 106482166,10 \text{ грн.}$$

Підприємство може додатково зменшити собівартість біодизелю реалізуючи гліцерин. Так середня ціна реалізації складає 3,00 грн. за 1 кг., тобто дохід від реалізації гліцерину складе:

$$V_{\text{гл.}} = 5,00 * 1476140 = 7380700,00 \text{ грн.}$$

З допомогою табл. 3.4 розрахуємо повну виробничу собівартість планового виробництва біодизелю у 2023 році *** «*****»

Таблиця 3.4

Собівартість виготовленого біодизелю *** «*****»

Витрати	Вартість
Сировинна, грн.	106330640,00
Заробітна плата робітників зайнятих виробництвом, грн.	119232,00
Витрати на електроенергію, грн.	32324,40
Дохід від реалізації гліцерину	7380700,00
Загальна собівартість виготовленого біодизелю, грн. (p.1+p.2+p.3-p.4)	99101466,40
Собівартість 1 л біодизелю, грн. (p.5/10612800 л)	9,34

Примітка: розраховано автором

Отже, згідно табл. Собівартість 1 л виробленого біодизелю складе 9,34 грн. На сьогодні середня вартість дизельного палива по Україні складає 16 грн., тому підприємству пропонується продавати власний біодизель по 15,50 грн. за 1 літр. Також виготовлене біопаливо може використовуватись підприємством у власній діяльності. Тому пропонується 5 % від виробленого палива залишити на власні потреби.

Економія, яку підприємство отримає при використанні власного біопалива замість покупного складе:

$$E_{\text{пал.}} = (530640 * 16,00) - (530640 * 9,34) = 3534062,40 \text{ грн.}$$

З допомогою табл. 3.5 розподілимо реалізацію біодизелю на території України та за її межами, та розрахуємо дохід від реалізації даного палива.

Таблиця 3.5

Планові обсяги реалізації біопалива на території України та за кордоном *** «*****»

Реалізація	Кількість, л	Ціна, грн.	Сума, грн.
За кордоном	7037512	15,50	109391436,00
На території України	3024648	22,00	66542256,00
Всього	10082160	х	175933692,00

Примітка *. Розраховано автором

Отже, 70 % виготовленої продукції пропонується реалізовувати за кордоном, тобто експортувати, а 30 % будуть реалізовуватися на території України. При реалізації біодизельного підприємство отримає виручку у розмірі 175933,69 тис. грн.

Розрахуємо виручку, яку б підприємство отримало в ході реалізації ріпакової олії як кінцевого готового продукту:

$$V_{PO} = 9648000 \cdot 11,75 = 113364000 \text{ грн.}$$

Отже, розрахуємо додатковий дохід, який підприємство отримає після впровадження виготовлення біопалива:

$$\text{Дод. дохід} = 175933692 - 113364000 = 62569692 \text{ грн.}$$

Реалізація даного інноваційного проекту допоможе підприємству збільшити розмір виручки від реалізації продукції підприємства на 62569,69 тис. грн.

З допомогою рис. 3.3 проілюструємо зміну ефективності діяльності підприємства в цілому та його виробничої діяльності зокрема, в ході реалізації запропонованого інноваційного проекту.

Результатом реалізації даного інноваційного проекту з виготовлення біодизеля *** «*****» є отримання приросту чистого доходу у розмірі 62570 тис. грн. Також збільшиться чистий прибуток на 27624 тис. грн.

Такі зміни сприятимуть підвищенню рентабельності виробництва на 3,5 % при складі 11,2%.

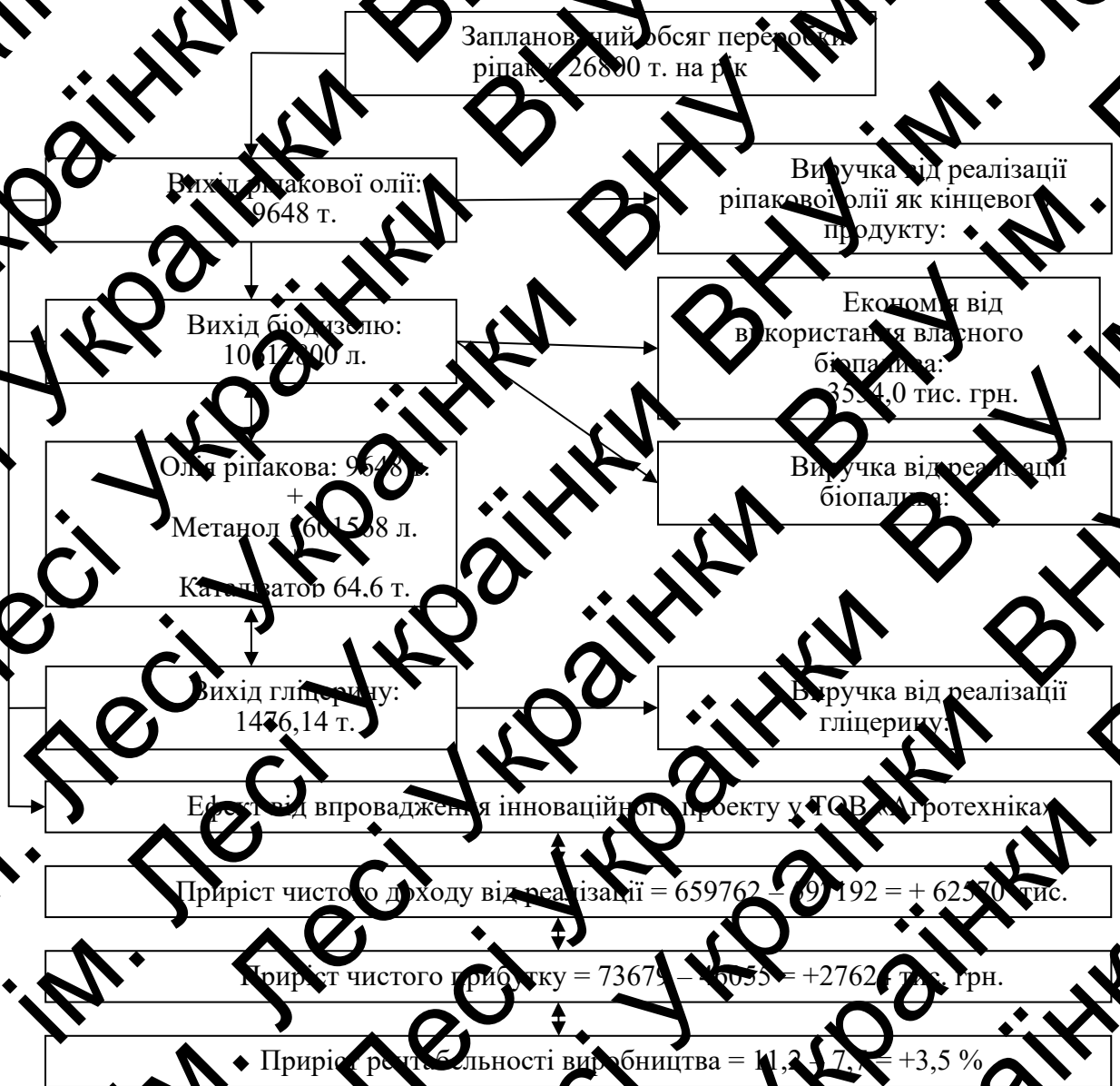

Рис. 3.5. Оцінка ефекту від провадження інноваційного проекту в

діяльність *** «****»

Примітка: побудовано автором

Отже, в ході оцінки ефективності інноваційного проекту було виявлено, що проект є надзвичайно прибутковим, та дозволить підприємству значно підвищити рентабельність виробництва, збільшити конкурентоспроможність підприємства, що, в свою чергу, забезпечить покращення ефективності виробничої діяльності *** «****» у 2025 році.

ВИСНОВКИ

З'ясування сутності ефективності виробничої діяльності підприємства, факторів, які на неї впливають, визначення типів і факторів зростання ефективності виробництва, а також висвітлення економічних показників ефективності виробництва дозволяють зробити наступні висновки:

В роботі визначено, що ефективність виробництва – це комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва й робочої сили за певний проміжок часу. Зазвичай виділяють такі підходи до оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства: ресурсний, коли результат співвідноситься з вартістю виробничих ресурсів, основних засобів і оборотних коштів та витратний, коли результат відраховується з поточними витратами на виробництво.

З'ясовано, що суть проблеми підвищення економічної ефективності виробництва полягає в тому, щоб на кожну одиницю трудових, матеріальних і фінансових ресурсів домогтися істотного збільшення обсягу виробництва продукції. Визначено, що значення для визначення ефективності виробничої діяльності підприємства має оцінка показників даних груп у динаміці, тобто протягом певного проміжку часу. Сутність підвищення економічної ефективності виробництва полягає в тому, щоб на кожну одиницю трудових, матеріальних і фінансових ресурсів досягнути суттєвого збільшення обсягу виробничої продукції.

Досліджено одну з провідних галузей промисловості України, яка протягом багатьох років вважається сільським господарством. Визначено, що переробна промисловість України представлена безліччю сільськогосподарських підприємств та приватних домогосподарств, які виготовляють якісну продукцію, котра користується попитом як на території України так і за кордоном. Охарактеризовано, що товариство з обмеженою

Підприємство «Агротехніка» є одним з найбільших аграрних підприємств Волинської області. Підприємство забезпечене сучасною технікою, при виробництві застосовуються передові світові та вітчизняні технології. Основним видом діяльності є виготовлення комбікормів, заготівля зерна та виробництво олії.

«*****» є першочисним виробником повнораціонних кормів та кормових добавок для різних видів тварин, застосовуючи сучасні технології та імпортне обладнання. Їх продукція, здебільшого рослинного походження і без шкідливих домішок, відповідає вимогам європейських стандартів. Завдяки широкому асортименту продукції, включаючи комбікорми та концентрати, ТОВ «*****» задовольняє потреби різних господарств та птахохізм. Компанія також пропонує індивідуальне виробництво кормів за рецептами клієнтів, зрозуміваючи продукцію, яка максимально збалансована та сприятлива для здоров'я тварин.

«*****» має значні переваги перед конкурентами завдяки сучасному обладнанню, контролю якості та використанню власної сировини. Проте для подальшого зміцнення позицій на ринку необхідно посилити маркетингову активність, інвестувати в інновації та розширити ринки збуту.

Згідно з методологією І. Адізеса, компанія «*****» перебуває на стадії зрілості, як свідчить її фінансова стійкість. Компанії вдається утримувати стабільну позицію в зовнішньому середовищі, привертаючи все більше інвестицій для розвитку технологій виробництва. Шляхом скорочення витрат, підвищення продуктивності досягається оптимізація прямих, непрямих витрат, раціональне використання ресурсів.

З метою підвищення ефективності виробничої діяльності «*****» підприємству запропоновано як традиційні методи, так і сучасні, зокрема, впровадження інновацій. Адже, як свідчить передовий закордонний досвід, саме інноваційна діяльність здатна в короткій перспективі значно покращити ефективність діяльності в цілому та виробничої діяльності, зокрема. Тому провівши аналіз наявної сировинної,

технологічної та трудової бази підприємству було запропоновано інноваційний проєкт з виробництва біопалива, зокрема біодизелю, з ріпакової олії, виробництво якої на підприємстві вже є добре налагодженим.

Реалізація інноваційного проєкту пропонується здійснювати на нові виробничі потужності *** «*****» у с. Турійськ, де безпосередньо на свідомі здійснюється процес виробництва ріпакової олії. Для забезпечення реалізації процесу виробництва біопалива необхідно закупити обладнання для переробки ріпакової олії безпосередньо в біодизель, метанол та каталізатор. Отже, підприємство буде здійснювати повний виробничий процес від заготівлі ріпаку до подальшого готового до споживання біодизелю. Також даний вид палива доцільно використовувати у власній господарській діяльності, замінивши ним звичайне паливо.

В ході оцінки ефективності даної новачки було виявлено, що підприємство зможе наростити свої прибутки та дохід від реалізації продукції, що в свою чергу, підвищить рентабельність виробництва на 3,5%, а отже, зросте ефективність виробничої діяльності. Отримання прибутків в ході операційної діяльності є ціллю створення підприємства, а реалізація процесу виробництва біодизелю здатна підвищити прибутковість підприємства 27624 тис. грн. Тому, даний інноваційний проєкт є прибутковим, здатним підвищити рентабельність виробництва, підвищити конкурентоспроможність підприємства на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова А., Мірнова Ю., Ярмола О., Поплавський А. Обґрунтування вибору оптимальної CRM-системи засобами математичного моделювання. *Innovation and Sustainability*. 2023. №1. С. 246-257.
2. Білошол Р. І. Системний підхід до формування методів управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2018. №15. С. 210-223.
3. Бойда С. Соціально-психологічні аспекти управління персоналом підприємств у нестабільних зовнішніх умовах. *Економіка та суспільство*. 2022. №46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-6072/2022.464>.
4. Герасименко А. М., Куценко П. П. Сучасні стратегії та методи управління персоналом. *Менеджмент та маркетинг у сфері сучасної економіки, науки, освіти, практики : щорічний збірник наук. робіт VI міжнар. наук.-практ. дистанційної конференції, м. Харків, 22-23 березня 2018 р.* С. 132-138.
5. Гуторова О. О. Менеджмент організації : навч. посібник. Харків: ХНАУ, 2017. 267 с.
6. Даргачова В. В., Кузнецова В. О., Григорова З. В. Теорія і концепції менеджменту. Конспект лекцій з дисципліни: навчальний посібник для здобувачів третього (освітньо-наукового) ступеня за спеціальністю 073 «Менеджмент». Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 190 с.
7. Довгань Л. Є., Бедута Л. Л., Шкробот М. В. Сучасні концепції управління персоналом : навч. посібник для здобув. ступеня магістра за ОП «Менеджмент і бізнес-адміністрування». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 278 с.
8. Дяків О. П., Коцур А. С., Островерхов В. М., Надвигиний С. А., Шкільняк М. М., Шушпанов Д. Г. Менеджмент персоналу: навч.-методич. посіб. / за заг. ред. М. М. Шкільняка. Тернопіль. 2022. 280 с.

9. Кадри та управління персоналом. Дистанційне навчання. Всеукраїнська професійна сертифікація кадровиків. 2022. URL: <https://profpressa.com/courses/>.

10. Казьмін Д. С. Міждисциплінарний розвиток якості життя і якості трудового життя на сучасному етапі. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.edu.ua/?pn=1&z=7147>.

11. Крюкова О. Ю. Продуктивність праці фахівців в умовах формування інноваційної моделі економіки : дис. канд. екон. наук : 08.00.07. Кіровоград, 2016. 265 с.

12. Мірочюла В. Л., Ярмола В. Б., Азарова А. О. Аналіз недоліків та переваг сучасних HRM-систем для оптимізації роботи підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. №2 (314). С. 89-96.

13. Онлайн-система Shifton: офіційний сайт. URL: <https://shifton.com/uk>.

14. Організація праці : навчально-наочний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. д.е.н., проф. А. С. Бабенка. Дніпропетровськ : Дніпрдор. фін. акад., 2014. 228 с.

15. Остапчук Т. П., Бірюченко С. Ю., Орлова К. Є., Сотник А. А. Методологія оцінювання в HR-менеджменті. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2023. Том 82. № 3. С. 134-144.

16. Підвищення кваліфікації фахівців. Інститут перепідготовки, підвищення кваліфікації та доуніверситетської підготовки. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. URL: <https://ippk.npu.edu.ua/pro-kursy>.

17. Пережест Т. В. Методологія оцінювання ефективності діяльності підприємства. *Науковий вісник*. 2019. №3, 12 с.

18. Покровець Н., Допулат В. Аналіз бізнес процесів інформаційної системи для управління персоналом приватного підприємства. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. №28(137). С. 15-19.

19. Припула Л. А. Продуктивність праці і методи її підвищення на промислових підприємствах: дис. канд. екон. наук. 08.00.04. КПУ, наук. кер. Саженов А. Г. Запоріжжя : 2017. 222 с.

20. Рябоконь І. О. Гідна праця у формуванні якості трудового життя. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2017. № 1. С. 269-276.

21. Рябоконь І. О. Якість трудового життя: аналіз концептуальних підходів. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 181-186.

22. Салига К. С. Ефективність господарської діяльності підприємства: Монографія. Запоріжжя: ЗПНТГ, 2005. 180 с.

23. **** «*****». офіційний сайт. URL: <https://agrokom.ua/>.

24. Управління конкурентоспроможністю підприємств у сучасних умовах: колективна монографія / за заг. ред. д. е. н., проф. Шарко М. В. Херсон: ПП Вишнівський В.С., 2016. 177 с.

25. Хаврова К. С., Доброжан Д. С. Вплив цифровізації на процес управління персоналом. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2023. № 4(43). С. 92-95.

26. Шенкарук Л. Б., Мостенська Т. Л., Власенко Г. О. Управління трудовими ресурсами : навч. посіб. Київ: НУБіП, 2016. 163 с.

27. Яркіна Н. М. Управління підприємством як економічна категорія (теоретичні аспекти). *Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємство*. 2014. № 1. С. 130-136.

ПОДАТКИ